

ARXIPÈLAG NARRATIU DE LA MARINA

9 Històries inicialment incomunicades per barrancs y dificultats d'accés.

Serà molt més tard que parlarem d'un únic barri, el barri de la Marina. Aquesta última és una memòria molt més moderna. Els 9 barris ja es comuniquen millor, són més propers, de manera que descobrim els problemes comuns. Però la memòria selectiva està molt estesa. És per això que és essencial que els cronistes siguin les mateixes persones que van estar allà.

“Hi ha indústries molt antigues. Cal Ferrero feien galledes de ferro; a Mare de Deu de port hi havia una fàbrica de sanitaris (els Sangrà); al costat d'això hi havia el Ferrero, feien material de guerra, Can Barret a la plaça de Mare de Deu de port era de material de guerra ja l'any 18 i quan més tard va esclatar la guerra civil van començar a fer material de guerra per nosaltres. Van bombardejar la fàbrica moltes vegades però mai, curiosament, va caure una bomba a la fàbrica, només als voltants. A casa quan venien els bombardejos a la nit m'acollonia, ens posàvem entre dos matalassos que hi havia al llit. Una de les bombes va caure a casa d'uns veïns que havien marxat el cap de setmana fora.” (Veí del Barri de la Marina)

EXPLOSIONS

“El 20 de julio de 1996 pareció que el barrio iba a volar por los aires. Se oye una gran explosión, tiemblan las casas y parece que es el fin del mundo. Salen corriendo a la calle y ven una enorme bola de fuego y una columna de humo, a la bomba atómica, sobre sus cabezas, al mismo tiempo que les llueven fragmentos de llamas. Se trata de las próximas instalaciones de Repsol que han explotado como consecuencia de una fuga de gas. Ante el desastre salen corriendo hacia el paseo de la Zona Franca. Inmediatamente se movilizan y exigen respuesta a las autoridades públicas. Éstas dicen que todo está controlado y dan garantías de que las instalaciones de Repsol serán trasladadas en pocos meses...” (Francisco Candel, 1998:13)

De les bombes feixistes, a explosions de les instal·lacions de Repsol, a la fabrica de bombetes de la Phillips, fins el projecte BoMbeta que tens entre les mans.

TERRES

“Fins als anys 50 hi va haver camps al Barri, per exemple Cal Ramonet. “Els camps els treballàvem els mateixos propietaris, enciams, escarola, tomàquets, mongeta tendre. Anàvem al mercat central a vendre. Ens anava molt bé. Hi havia gent que treballava molt i en treia profit” (Veí del Barri de la Marina). Després de la guerra vam començar a vendre els camps i ràpidament ens els compraven.

“A mitjans dels 60 són expropiats els pagesos del barri. Es van acabar els fèrtils camps de la Marina. En el seu lloc apareixen excavadores, camions terrers arreu i grans màquines amb rodes i comencen a florir, on abans hi havia hagut agradables i tranquils camps de verdures i hortalisses, xemeneies i edificis. Són les fàbriques de l’era industrial, més rendibles econòmicament que els camps de conreu” (Julio Baños).

Treballaven per ells, després treballaven per compte d'altri

Camps d'enciams, de tomàquet, de mongetes...Després camps de futbol, lloc de trobada, de diversió, de conflicte, d'enfrontament, de catarsi i de violències sublimades i no tant sublimades. Terres venudes, terres expropiades als camperols, terres violentades, terres de competició. La vida feta mercaderia? El subjecte fet propietari? Avui consumidor? Què som sense història?

La Marina era un extens territori dividit entre Sants i l’Hospitalet, que amb el temps es transformaria en la Zona Franca. Els anys vint la terra es treballava amb mètodes ben primitius, com passava a cal Quico Vermell, que es trobava a la banda de l’Hospitalet. El nom de la Marina, durant molt temps oblidat, ha estat recuperat i fins i tot hi ha una plaça amb aquest nom, la Marina de Sants, al costat del passeig de la Zona Franca (Huertas i Huertas, 2004: 40)

Foto: Toni Pié

“Lo contaba Paquirri esta tarde, ahora hace un momento, en el despacho. A su novia, a la familia de ella, les han dado casa en el Campo de la Bota, en la arena de su playa, a pocos metros del agua. Son varias familias. Todos los que vivían en el Huerto de la Paloma. La CAMPSA se queda esos terrenos. La CAMPSA ha dado diez millones de pesetas para que se levantaran viviendas a esas familias. Ochenta mil pesetas por cada casa. Techo de cartón cuero, no del granuloso de arena, sino de ese fino y ondulado. La humedad de la playa rezuma a través de él. No hay puertas ni ventanas. Un tabique convierte la vivienda en dos compartimentos. Paquirri gasta bromas. Su novia durmió con la mesa encima de la cama, para que no le chorreara la humedad. No tienen váter ni retrete. No saben dónde cagar. Además hay un vigilante en la orilla de la playa, para que allí no lo hagan. Reímos y bromeamos mucho con eso. (Candel, 2017:70)

BARRAQUES

“La vinya de darrera casa nostra eren barraques i a la muntanya de Montjuïc es feien barraques per tot arreu.

“La immigració que va arribar a finals del 50 era gent que venien a viure a les barraques. Tots els que vivien sobre la Diagonal també ho feien en barraques. Fins l’arribada del Congrés Eucarístic que els feia lleig i els molestava per poder construir un gran altar i els van enviar cap aquí també. No hi va haver problemes d’integració amb aquestes arribades” (Veïns del barri de la Marina)

“El doctor Emili Mira va escriure al setmanari *Justícia Social*, que sortia als anys vint, que els voltants de Montjuïc estaven esdevenint una autèntica barracòpoli. Quatre dècades més tard podria haver-se escrit el mateix, però corregit i augmentat (...). Can Valero, les Banderes, Tres Pins, La Muntanyeta o Jesús i Maria, la zona de Poble Sec, la Font de la Mamella i Sobre el Fossa, nom colpidor que significava exactament que les barraques s’havien aixecat al costat mateix del penya-segat existent sobre la fossa comuna, actual Fossar de la Pedrera.” (Huertas i Huertas, 2004: 54)

- “Yo viví en una de esas barracas”.
- “Y yo también”
- “Y yo”
- “Y yo”

I EL MAR?

“El mar dels humils. Que Barcelona va viure d’esquena al mar fins a la celebració dels Jocs Olímpics és un tòpic que, com és habitual amb tots els tòpics, conté alguna veritat. Certament, una bona part de la costa barcelonina estava amagada darrere les fàbriques i els rafals del port, però de totes maneres, sempre hi va haver trossos de platja freqüentada pels amants de banyar-se al mar, trossos alguns dels quals avui han desaparegut.” (Huertas i Huertas, 2004: 60-61).

Els van robar el mar.

“El barri de Can Tunis pràcticament ja no existeix, ni tampoc la seva platja, que va ser molt popular: El barri tenia forma de trapezi, el carrer gran del qual era el passeig de l’ Agrícola, que després va esdevenir passeig de Can Tunis. La part inferior del trapezi era sempre el mar, amb

un carreró de nom tan inequívoc com Balneari. Fins i tot havien existit uns banys força coneguts, amb el nom exòtic de Zoraya. Des de fora s'hi podia arribar des del carrer de la Mare de Déu de Port o des del passeig de la Zona Franca. (...) Can Tunis va desaparèixer quan es va construir el moll d'Inflamables o Prínceps d'Espanya el 1970. (Huertas i Huertas, 2004:82).

INDÚSTRIA

“Les empreses ja no podien créixer més perquè no hi havia terrenys i llavors compraven terrenys fora i marxaven” (Veí del Barri de la Marina)

Créixer, reproduir-se, perpetuar-se i morir, com les hortalisses dels camps expropiats o venuts. Créixer indefinidament? però no per canviar sinó per mantenir les mateixes relacions de poder intactes. Uns fan la feina, els altres acaparen recursos. En poc temps volen omplir el barri amb 30000 habitants més, Per a que? Pera què el barri guanyi més serveis, això diuen, però no sabem què perdrà...encara no ho sabem, però sí sabem què va perdre temps ençà.

La indústria va condicionar-ho tot. Però això sempre passa, tots els processos d'industrialització ho canvien tot (Veí del Barri de la Marina).

Sabem què ens condicionava ahir, ho sabem? I sabem què ens condiciona avui?

Observo el levantamiento de pisos frente a la Lámpara Z (ahora Graner) y a los que ya hay levantados. Crecen por doquier. Ya no nos pueden quitar el sol, como los nuestros levantados al lado, y que ya empiezan a habitar, quedan más bajos. Nos irán tobando el panorama. Ahora, a la izquierda, vemos el monobloque lejano y compacto, entre brumas, como una ciudad salomónica de la ciudad satélite de San Ildefonso. Por el otro lado, la fábrica Sangrá no los dejará avanzar. Pero si al otro lado del paseo hacen rascacielos como los de la SEAT, perdemos de vista la llanura del Prat y, por la noche, la hilera de luces azules de la autopista de Castelldefels. En esta parte de acá, a la izquierda, los bloques junto a Piulachs han dejado enanos a esos pisos que tapan el ya lejano Port. Aún no se ve el campanario o torre, mejor dicho, de la iglesia de mis pecados. A la derecha, y desde el comedor, aún se ven los cuarteles de Lepanto y el moderno edificio de la estación de servicio de la SEAT, a líneas negras y rectas como los edificios en los cuadros de Buffet; y un enorme rascacielos, tipo igual, un poco más allá. Si levantan edificios así en la Gran Vía perderemos de vista La Bordeta, Hospitalet, Collblanc... aquí, junto a la carretera del Port, hay el Pentavín o Seyta, uno de los dos, y no levantarán seguramente torres de pisos. Pero más allá, después de Can Barret, junto al bar de la Cadena ya condenado, hay un enorme solar que pronto edificarán... (Candel, 2017: 277)

Foto: Toni Pié

CANVIEM?

“Hi havia moments que abans d’arribar a l’estació de sants la gent ja saltava perquè la policia a les estacions els feien fora. Quan la gent baixava dels trens els demanaven la documentació, per això saltaven del tren abans d’arribar. Si no tenien papers els tornaven cap a la seva zona d’origen. Barcelona tenia molts problemes d’habitatge. Tothom tenia problemes d’habitatge i només faltava carregar més el burro” (Veí del Barri de la Marina)

Canvia el paisatge, canvia la geografia, canvien les relacions amb l’entorn, canvien els usos del poder?

PERILLS

Nosaltres de petits ens amagàvem sota unes mines que hi havia al polvorí. Més tard, l’any 49 vaig fer el servei militar a Barcelona, a sant Andreu. Fèiem l’exercici de tiro al camp de la bota. Anàvem al tiro i ens havíem trobat que quan arribàvem al final de la riera i havia la guàrdia civil i ens parava i ens feia esperar perquè hi havia afusellaments. Després veiem la sang fresca al passar i els cascos de les bales, això era l’any 49 (Veí del Barri de la Marina).

Ara la canalla no surt al carrer a jugar, potser es queden a casa i juguen a videojocs que maten algú altre, potser no surten de casa, potser no surten de la barriada, veritat o ficció?

Foto: Toni Pié

HUMANS MASSA HUMANS

Es vivia millor abans, hi havia més familiaritat. Qualsevol problema de la gent el vivies tu també, ara no et preocupes per la gent, ningú es preocupa, no és com abans (Veí del Barri de la Marina).

És humanament habitable el barri? Discutim això als Jardins dels Drets Humans

“Los habitantes de las Casas Baratas se solidarizaban con los vendedores y les ayudaban a meter las mercancías en los pasillos de sus propias casas. En un santiamén desaparecía todo, y sólo quedaban los puestos mondos y lirondos. Los brigadillas corrían de un lado a otro. Tenían

que soltar a éste para coger a aquél, y, al final, todo se les iba de las manos. En vista de estos éxitos se decidió enviar al Picao. Si el Picao no lo arreglaba, no lo arreglaba ni Dios. Y el Picao no lo arregló. ¡Qué lo había de arreglar! A quien por poco lo arreglan es a él.” “El Picao, por el mercado o Zoco no volvió más” (Candel, 1998: 138)

Ara cadascú es soluciona els seus propis problemes. On és l'altre? Perquè hi hagi ètica hi ha d'haver reconeixement de l'altre. On és l'altre?

“Abans les relacions del barri eren de doble mà, anàvem cap aquí i cap allà, quan va arribar el cotxe tot va canviar” (Veïns del Barri de la Marina).

Cada producte del mercat és potencialment capaç de canviar les formes de vida? Llavors, a quina velocitat canvien les coses? Quan quelcom és mou molt ràpid produeix l'efecte de certa fixació.

“(…) En el Dispensario Parroquial de Nuestra Señora de Port (…) visitan tres veces por semana, martes, jueves y sábados, a todo Dios y de gorra.” “De este Dispensario de Port, mucha gente se ha querido ocupar. Periodistas, literatos. Saldría un sensacional reportaje, unas curiosas fotografías.” (Candel, 1998:69-71). “El Doctor, el médico del Dispensario [...] sube a lo alto de la montaña de Montjuïc, donde el coche no llega, con la lluvia, por el barrio, con frío, con calor. Se mete en cuevas, en barracas, en la suciedad, en la miseria; se llena de piojos, a veces. De continuo se le ve por aquí. Incluso los domingos y las fiestas se deja caer por casa de algún enfermo que no tiene a nadie y sabe que se aburre. No va en plan de visita de médico. Va a hacerle compañía, a estarse un rato con él” (Candel, 1998:72-73).

“De la beneficencia también podríamos hablar largo y tendido. A todos nos afecta la sanidad, el transporte, la seguridad, el urbanismo, estos 4 o 5 temas nos afectan a todos y todas, entonces decidimos por iniciativa nuestra impulsar la plataforma de comerciantes y vecinos del distrito. A los políticos no les gusta esto. Porque prefieren el *divide y vencerás*” (Veïns del Barri de la Marina).

RESISTÈNCIA

“En la SEAT existió democracia directa. Ahora hay una reforma, 2000 firmas para tener un consejo, ya no habrá participación directa. Dicen que quieren una asamblea pero ponen todas las dificultades posibles. Se cercena la participación. Antes se hacían 6 consejos de barrio, después 4, ahora 1 y si queremos más tenemos que recoger firmas” (Veïns del Barri de la Marina)

Què ens ensenya la història?

Bastante teníamos con asfaltar las calles. 17 y 34 m2 de las casas, en algunas vivían 3 familias. No solo somos fruto de la inmigración sino que también somos nómadas, desplazados de la Diagonal. Construimos con nuestras manos el edificio del centro de barrios (Veïns del Barri de la Marina).

A Can Clos per tal de poder fer l'Associació, es va crear un Club d'escacs. Quan arribava la policia, "jugaven a escacs", quan marxava, parlaven de política. Una de les cèl·lules més actives del Partit Comunista estava a Can Clos. Per aquesta raó el barri era dels més vigilats per la policia.

La lluita i la resistència: motius d'orgull per al barri. Qui fabrica i alimenta l'estigma que encara opera avui en el barri?

Barri fet a cops però a cops de què?

El modelo de sindicalismo de democracia directa es un modelo también de barrio, en los barrios la organización eran los consejos de barrio y la suma de consejos tenía que dar una organización, esto último no se dio nunca. Estábamos en cosas muy puntuales, muy básicas. (Veïns del Barri de la Marina).

Ara alguns diuen que ells i elles están passats de moda, que son vells i velles i nosaltres ens preguntem: què és el que està passat de moda exactament? Què és el que és nou? Què és el que es vell? La desmemoria inventa la roda.

La deshumanització i la burocratització dels somnis realitzats; què farem quan morin els/les que van lluitar per ells?

Mucha gente que había vivido en casas baratas tenía el objetivo de ascender socialmente. Querían tener una buena vivienda y empleaban las 24 horas del día a trabajar. Eso cercena el compromiso social. De modo que cuando luchabas para la supresión de horas extras había gente que seguía haciendo jornadas interminables. Luego vinieron líderes más nefastos y líderes más capaces. Y más tarde, en los 90, los dirigentes pasaron a ser fichados por el partido. Fueron *Consellers* del distrito, concejales, quedaron huérfanas las asociaciones de vecinos y todo tipo de organismo vivo, aunque también había ilusión porque veías a tus compañero/as en el ayuntamiento (Veïns del barri de la Marina).

¿Hay o no hay un afuera del capitalismo? La alineación de la mayoría de la humanidad está allí, nos dicen.

Quina collita fas ara?

Nosaltres estem intentant construir una nova realitat perquè hem passat uns anys en els que el barri s'estava enfonsant i havia el risc que es convertís en un barri dormitori. La gent no podia gaudir de res perquè al barri no hi havia res. Ha trigat molt tot a arribar. Hi va haver un fort moviment veïnal, però després hi va haver una aturada y es va parilitzar tot... el metro porta 30 anys de reivindicació i han estat a punt de tapar-ho tot i atura-ho. S'ha de continuar tenint confiança en que el barri té gent amb capacitat per canviar-ho tot. I hem de deixar les particularitats per fer una força comuna. Els barris es van crear com es van crear però això es podia haver canviat construint una forma comuna entre les diferents barriades però hi ha hagut massa interessos particulars, i cadascú ha evolucionat per la seva banda. Qui defensa els serveis basics per tot el barri? No pot ser que només ens preocupem per l'arbre que ens fa mal, el forat a terra o altres qüestions menudes i particulars.

Nosotros somos artesanos de la transformación social.

(Veïns del Barri de la Marina)

“Ya no hay ninguna hoja en la higuera. Está anocheciendo (seis menos diez de la tarde) y, al amor de la estufa, la libreta en las rodillas, la observo a través de los cristales (...). Las ramas desnudas se recortan sobre un fondo de muchos grises. Está haciendo frío. Por toda España, según los periódicos, mal tiempo. Nieve, frío, tormentas.” (Candel, 2017: 111)

¿Y tú que cultivas?